

چکیده

فرهنگ یادگیری ابزار، نماد، معانی و مفاهیم خاصی را در خود دارد که افراد در بستر آن یاد می‌گیرند چگونه بیندیشد؛ چگونه افکار خود را سازمان‌دهی کنند و به‌صورت ناخودآگاه برخی از جنبه‌های امور را در طی فرایند اندیشه‌ورزی از قلم بیندازند. فرهنگ یادگیری می‌تواند به جوانب مختلفی همچون یادگیری دانشجویان؛ یادگیری کارکنان؛ همچون اعضای هیئت‌علمی؛ پژوهشگران و کارکنان اداری؛ یادگیری سازمانی دانشگاه متمرکز باشد. رویکرد پژوهش به‌صورت کیفی و تکنیک فراترکیب بود. جامعه آماری شامل مطالعاتی در قالب مقالات از سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۱ و ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۲ در حیطه مؤلفه‌های مؤثر بر فرهنگ یادگیری بود که با کلیدواژگان تعیین‌شده در پایگاه‌های علمی معتبر جستجو و گردآوری شد. جمعاً ۱۶۹ مطالعه بررسی گردید و پس از چندین مرحله بررسی و غربالگری نهایتاً ۳۰ مقاله انتخاب شد که به‌صورت کدگذاری و تحلیل محتوا، داده‌ها تحلیل گردید. در کدگذاری باز ۲۲۷ مؤلفه فرهنگ یادگیری استخراج گردید که در کدگذاری محوری در سه دسته شامل فرهنگ یادگیری فردی، فرهنگ یادگیری جمعی و فرهنگ یادگیری بین‌المللی (جهانی) تقسیم شد و در مرحله کدگذاری انتخابی نیز مؤلفه‌های به‌دست‌آمده در قالب علی، زمینه‌ای، راهبردی، مداخله‌ای و پیامدها رده‌بندی گردید.

■ واژگان کلیدی

فرهنگ یادگیری، آموزش عالی، یادگیری دانشجویان، یادگیری اساتید، یادگیری جمعی

شناسایی مؤلفه‌های مؤثر بر

فرهنگ یادگیری در آموزش عالی

علی الیاسی

دانشجوی دکتری فلسفه تعلیم و تربیت دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

ثنا صفری

دانشیار گروه علوم تربیتی دانشگاه پیام نور تهران، ایران (نویسنده مسئول)

sa.safari@pnu.ac.ir

نازیلا خطیب زنجانی

دانشیار گروه علوم تربیتی دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

n.khatibzanjani@pnu.ac.ir

۱. مقدمه

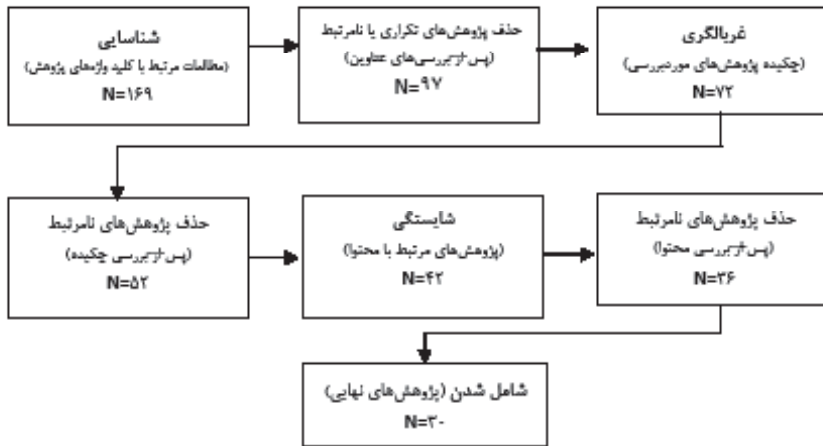
فرهنگ یادگیری مفهومی نوظهور است که در دهه‌های اخیر وارد ادبیات آموزش گردیده است. این مفهوم بر شیوه‌های اجتماعی یادگیری مردم، تأثیر فرهنگ بر فهم یادگیرنده از جهان ظرفیت‌های شناختی و معرفتی او و تعامل وی با دنیای بیرون همچنين بر نگرش مربیان و فراگیران نسبت به تدریس و یادگیری و روحیه فداکاری و تعهد آنها در فضای آموزشی اشاره دارد (به نقل از کنعانی و دیگران: ۱۴۰۰: ۴). از طرفی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی دارای ساختاری چندبعدی و پیچیده هستند. با وجود این از دیرباز عاملی مهم برای تغییر و پیشرفت جهت ارتقاء جامعه و تمدن‌سازی محسوب می‌شوند و این مهم حاصل نمی‌شود مگر در بستر فرهنگی که یک فضای واحد، نمادین و ارزشمند درونی را برای جامعه دانشگاهی ایجاد کند (به نقل از کیخا و دیگران: ۱۳۹۹: ۲۲۴).

فرهنگ آموزش و یادگیری نشان می‌دهند که آموزش فعالیتی فرهنگی است؛ فعالیتی که در قالب برنامه‌های فرهنگی رخ می‌نماید و در نهاد دانش‌آموزان و مخاطبین خود جای می‌گیرد. فرهنگ یادگیری به‌عنوان «سیستم جمعی و پویا از مفروضات، ارزش‌ها و هنجارهای اساسی که یادگیری افراد در یک سازمان را هدایت می‌کند» تعریف شده است (ون بردا - وردویجن و هیجبور: ۲۰۱۶: ۱۲۴) فرهنگ یادگیری زمانی پویا است که دانش‌آموز محور باشد، به این معنی که دانش‌آموز محور و فردی است در مقابل مربی محور و استاندارد (کاپوت، ۲۰۱۸) که نشان می‌دهد به‌ناچار با آمدن و رفتن دانش‌آموزان تکامل خواهد یافت. خیلی از مطالعات اشاره به این دارد که فرهنگ یک عنصر کلیدی برای جریان یادگیری است. در تعریفی، فرهنگ مجموعه‌ای از دانسته‌ها، داشته‌های معرفتی، روابط و رفتارهای افراد یک جامعه قلمداد می‌شود. طبق این تعریف رفتارها و روابط افراد یک جامعه در زمینه‌های مختلف مثل یادگیری رانندگی، مشاغل، آپارتمان‌نشینی و مواردی از این قبیل ریشه در فرهنگ آنها دارد و آن فرهنگ گسترده و جامع، خرده‌فرهنگ‌های مربوط به زمینه‌های مختلف را شکل می‌دهد، لذا اصطلاحاتی نظیر فرهنگ یادگیری، فرهنگ آموزش، فرهنگ‌سازمانی و بیش از گذشته متداول شده است. در این قبیل اصطلاحات فرهنگ را به‌عنوان متغیر مستقل تأثیرگذار بر رفتار و روابط در نظر می‌گیرند که قابل تفکیک از آن مقوله خاص نظیر یادگیری یا آموزش نیست (هدایتی ولو کلاً و دیگران: ۱۳۹۵: ۱۱۶). فرهنگ یادگیری در کشور ما اغلب معلم‌محور است تا یادگیرنده‌محور، محتوا محور است تا فعالیت محور و نمره محور است تا یادگیری

محور. حفظی و انتقالی است تا ساخت و تولید دانش و نتیجه محور است تا فرایندمحور؛ لذا می‌توان گفت فرهنگ غنی و کارآمد یادگیری و یاددهی در آموزش عالی کشورمان حاکم نیست و بسیاری از دانشگاه‌ها با وضع موجود فرهنگ ضعیف یادگیری را منعکس می‌کنند. (به نقل از کنعانی و دیگران: ۱۴۰۰: ۵) گرچه مفهوم فرهنگ یادگیری برای بیش از سه دهه اخیر در قلب ذهن و اندیشه در حال رشد متفکران و دانشمندان تعلیم تربیت و آموزگاران و اساتید و سیاست‌گذاران تربیتی در سراسر جهان وجود داشته است؛ اما پیشرفت نسبتاً کمی در پیشبرد این مفهوم چه در پژوهش و چه در عمل حاصل شده است. در خصوص مؤلفه‌های مؤثر بر فرهنگ یادگیری در آموزش عالی تحقیق یا تحقیقات جامع و زیادی صورت نگرفته است و در واقع بیشتر آنها به جنبه یا یک زاویه خاص یا برخی مؤلفه‌ها به صورت تخصصی پرداخته‌اند در واقع هنوز ابعاد و مؤلفه‌های این مفهوم به صورت دقیق و جامع بررسی نگردیده است و از آنجاکه مفهوم فرهنگ یادگیری در بسترهای مختلف معانی متفاوتی دارند و ارزش‌های زمینه‌ای بومی بر شناسایی مؤلفه‌های زیرساخت فرهنگی تأثیرگذار است، لذا شناسایی و توانمندسازی این بخش از فرهنگ در بحث یاددهی و یادگیری الزامی است و روشن نمودن ابعاد مختلف و زوایای همه‌جانبه فرهنگ یادگیری در آموزش و آموزش عالی کشور ضرورت دارد. با تحول روزافزون جوامع و نیازهای فردی و اجتماعی، رسالت نظام آموزش عالی نیز با تحولات و چالش‌های اساسی روبرو شده و به موازات آن مسئولیت مدیران، متخصصان برنامه درسی و اعضای هیئت‌علمی دانشگاه‌ها نیز در فرایند آموزش و یادگیری پیچیده‌تر شده است. تغییرات دهه‌های اخیر و اقتضات زندگی در جوامع امروزی، موجب شده افراد به طور مداوم، نیازمند نوسازی دانش و مهارت خود باشند تا بتوانند با زندگی مدرن کنار بیایند (لالی، ۲۰۱۸). بنابراین شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های مؤثر و توسعه فرهنگ یادگیری در آموزش عالی باعث می‌گردد تا شاهد تقویت این مؤلفه‌ها و سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی صحیح زمینه توسعه فرهنگ یادگیری متناسب با نیازهای روز جامعه و بهبود عملکرد آموزش و یادگیری باشیم؛ لذا در این تحقیق تلاش بر این بود که به صورت جامع‌تر مؤلفه‌های مؤثر بر فرهنگ یادگیری در آموزش عالی شناسایی شود.

۲. روش تحقیق

در پژوهش حاضر از روش فراترکیب از نوع روش هفت مرحله‌ای ساندالوسکی و باروسو استفاده شده است. روش ساندالوسکی و باروسو یک روش کاربردی برای پژوهش فراترکیب است. پژوهشگر در روش فراترکیب، داده‌های ثانویه نتایج حاصل از سایر مطالعه‌ها را برای پاسخگویی به نتایج مطالعه خود باهم ترکیب نموده و نتایج جدیدی به دست می‌آورد. برای دستیابی به هدف پژوهش از روش فراترکیب، معمولاً از الگوی سندلوسکی و باروسو (۲۰۰۷) استفاده می‌شود. هدف مطالعه، ترکیب یافته‌های تحقیقات گذشته در زمینه شناسایی مؤلفه‌های مؤثر بر فرهنگ یادگیری در آموزش عالی به منظور خلق تعمیم‌ها و در نتیجه بهره‌مندی از آراء جامعه هدف و متخصصین برنامه‌ریزی آموزشی و درسی است.

شکل ۱. مراحل شناسایی غربالگری شایستگی و شامل شدن پژوهش‌ها

جامعه آماری شامل مطالعات انجام شده مرتبط در بازه زمانی ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۱ برای پژوهش‌های داخلی و ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۲ برای پژوهش‌های خارجی است که جهت انجام جستجو از ترکیب کلمات کلیدی مانند: فرهنگ یادگیری، توسعه فرهنگ یادگیری، آموزش عالی در پایگاهی اطلاعاتی صورت گرفت. ابتدا شواهد گفتاری و استخراج مفاهیم اولیه شناسایی شد و سپس مقوله‌ها خلق و مفاهیم هم‌جنس در یک مقوله قرار گرفت. برای بررسی صحت و تأیید روایی و پایایی در پژوهش‌های کیفی می‌توان از چهار معیار اعتبار، انتقال‌پذیری، اطمینان‌پذیری و تأییدپذیری استفاده نمود که در پژوهش

حاضر نیز استفاده شده است. برای اعتباربخشی کیفی از بررسی مستمر داده‌های حاصل از ابزارهای مختلف گردآوری داده و خود بازبینی محقق استفاده شد و برای انتقال پذیری سعی شد تا ویژگی‌های کلی و جزئیات اسناد مورد مطالعه ارائه شود. به لحاظ اطمینان پذیری محقق به یادداشت برداری از متن مقالات پرداخت و یادداشت‌ها را به متن تبدیل نمود و به منظور تأیید پذیری تمامی یافته‌های پژوهش و چگونگی تفسیر و تحلیل آنها مستند شده و در هر مرحله ثبت شده است.

جامعه آماری شامل مطالعات انجام شده در بازه‌های سال شمسی از سال ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۱ و سال میلادی ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۲ بود. در بررسی اول تعداد ۱۶۹ مقاله انتخاب گردید که در بررسی اول تعداد ۹۷ مورد که تکراری و غیرمرتبط با تحقیق بودن حذف شدند. سپس در مرحله بعد تعداد ۷۲ مقاله جهت بررسی چکیده و متن کامل انتخاب شده که تعداد ۴۲ پژوهش دیگر به علت نامرتب بودن و ارتباط اندک با سال اصلی مطالعه از رده خارج گردید و در نهایت تعداد ۳۰ پژوهش برای تحلیل و بررسی نهایی انتخاب گردید (جدول شماره ۱).

جدول ۱: مشخصات مقالات داخل شده در مرور

کد سند	منبع	نویسنده (گان)	سال	موضوع
۱	۳۷	Elisabeth. J & et al	۲۰۲۳	Learning to learn
۲	۳۹	Minoo Alemi& at al	۲۰۲۱	Learning & Attitudes
۳	۱۹	زهرا معارف وند و دیگران	۱۳۹۷	آسیب‌شناسی فرهنگ یادگیری
۴	۲۴	Lina Vyas&et al	۲۰۱۸	فرهنگ پذیری دانشگاهی
۵	۳	زهرا معارف وند و دیگران	۱۳۹۷	ارزیابی فرهنگ یادگیری دانشجویان رشته معماری
۶	۱	T.Richter	۲۰۱۹	Learning culture
۷	۲	آتنا هدایتی و لوکلا	۱۳۹۵	فرهنگ یادگیری و نوآوری
۸	۷	Sven packmohr&et al	۲۰۲۱	Covid19 & HE
۹	۱۰	Raquel Mino	۲۰۱۹	Teaching and Learning culture
۱۰	۱۸	Orint say &et al	۲۰۱۹	Teaching and Learning culture
۱۱	۲۹	Vic Lally &et al	۲۰۱۸	Learning and Culture
۱۲	۲۷	Taru Kost & et al	۲۰۲۰	Innovation pedagogy approach

موضوع	سال	نویسنده (گان)	منبع	کد سند
فرهنگ یادگیری در آموزش علوم پزشکی	۱۴۰۱	غلامعلی پاشا و دیگران	۳	۱۳
ارزیابی فرهنگ یادگیری دانشجویان رشته‌های فنی و مهندسی	۱۳۹۶	زهرا معارف وند و دیگران	۳۱	۱۴
فرهنگ یادگیری و مدیریت دانش	۱۳۹۶	نجمه خدام عباسی و دیگران	۳۲	۱۵
Managing Students' Learning Culture	۲۰۲۲	Niloufar Farajpour & et al	۳۳	۱۶
فرهنگ دانشگاهی	۱۳۹۶	مینو ممنون و دیگران	۳۴	۱۷
یادگیری در آموزش پرستاری	۱۳۹۸	شهلا محمدزاده و دیگران	۳۵	۱۸
Life long learning	۲۰۲۲	Luis Alberto Mejia & et al	۳۶	۱۹
Learning organisation	۲۰۲۰	Macro Kools	۲۷	۲۰
Learning culture and motivation	۲۰۱۹	Talat Islam	۳۸	۲۱
ERL: emergency remote learning	۲۰۲۱	Indy Mankit Ho & et al	۳۹	۲۲
Academic Acculturation	۲۰۲۱	Li Wang&pekka	۶۵	۲۳
Concept of learning culture	۲۰۲۱	Seangoh Pack	۵۶	۲۴
Learning tasks	۲۰۲۱	Junmin Li	۴۱	۲۵
Blended learning	۲۰۲۰	Ahmad antwi	۴۲	۲۶
Learning medical student	۲۰۲۱	Chan choong foong	۴۳	۲۷
Culture learning	۲۰۱۸	Jihyun kim Ma & et al	۴۴	۲۸
Co-Creation & Learning	۲۰۱۹	Catherine Bovill	۴۵	۲۹
مؤلفه‌های فرهنگ آموزش و یادگیری	۱۳۹۹	احمد کیخا و دیگران	۴۶	۳۰

۱۴۶

۳. یافته‌های تحقیق

در این مرحله پس از بررسی ۳۰ مطالعه موردنظر، کدهای باز (جدول شماره ۲) استخراج گردید که معرف و دربردارنده مؤلفه‌های فرهنگ یادگیری در آموزش عالی هستند. در مراحل بعدی به کدهای محوری و در نهایت انتخابی پرداخته شد.

۳-۱. مرحله اول: کدگذاری باز

جدول ۲: مؤلفه‌های فرهنگ یادگیری در آموزش عالی (کدگذاری باز)

سال	مؤلفه‌های فرهنگ یادگیری در آموزش عالی	کد سند
۲۰۲۳	مالکیت یادگیری خود، استراتژی یادگیری، فراشناخت، کارآموزی شناختی، انگیزه دانشجوی، تجربیات آموزشی، یادگیری واقعی، روان‌شناسی شناختی، باور به ارتقای ذهن، باور به پیشرفت در یادگیری، تعامل، مدیریت زمان، مسئولیت‌پذیری	۱
۲۰۲۱	یادگیری مبتنی بر حل مشکل، یادگیری پروژه محور، یادگیری مشارکتی، یادگیری مستقل، نگرش مثبت، نیازهای جامعه، ارتقای دانش، شاگرد محوری، سوابق فرهنگی - اجتماعی دانشجویان، آموزش معلمان، یادگیری ترکیبی	۲
۱۳۹۷	انگیزه یادگیری، نقش یادگیرنده، انتظارات دانشجویان از یادگیری، نوآوری آموزشی، قوانین رسمی و غیررسمی، توسعه هیئت‌علمی، بهبود کیفیت آموزشی، ساختار محتوا، فضای یادگیری، ارزشیابی، تعامل استاد و دانشجو، چارچوب زمان، رسانه یادگیری، اهداف یادگیری، عدم مدرک‌گرایی، عدم نمره‌گرایی	۳
۲۰۱۸	فرهنگ‌پذیری دانشگاهی، ارزش‌ها، رفتارها، هویت‌ها، زبان و تبعیض، رویکرد یادگیری اجتماعی - سازنده، استاد محوری، امتحان محور، تکالیف تیمی، تعامل در کلاس، زبان مشترک	۴
۱۳۹۷	انگیزه یادگیری، نقش یادگیرنده، انتظارات دانشجو از یادگیری، وظایف یادگیرنده، قوانین غیررسمی و رسمی، بهبود کیفیت زمینه یادگیری، تشویق نوآوری آموزشی، فضای یادگیری، ساختار محتوا، اهداف، رسانه، ارزشیابی، تعامل استاد و دانشجو	۵
۲۰۱۹	فرهنگ در آموزش عالی، پایداری، نقش استاد، انگیزه، بازخورد کارگروهی، مدیریت زمان، تغییرات ارزش	۶
۱۳۹۵	مدیریت دانش، نوآوری دانش، نوآوری فرایندی، نوآوری اداری، یادگیری مستمر، ارتقاء، یادگیری گروهی، ارتباط، رهبری	۷
۲۰۲۱	همه‌گیری COVID-۱۹، دیجیتالی‌شدن، نگرش دانشجویان به دیجیتالی‌شدن،	۸
۲۰۱۹	ادغام روش‌های یادگیری، فرهنگ DIY (do it yourself)، پرورش خلاقیت، خودتنظیمی، همکاری، اقدام پژوهش مشارکتی	۹
۲۰۱۹	ارزش‌های درونی، عدم تطبیق تصورات مربی با فرهنگ یادگیری، رابطه متقابل بین فرهنگ یادگیری و آموزش	۱۰
۲۰۱۸	فضاهای یادگیری جدید، تجربه غیررسمی، تجربه رسمی، جوامع یادگیری، موبک‌ها	۱۱

سال	مؤلفه‌های فرهنگ یادگیری در آموزش عالی	کد سند
۲۰۲۰	رویکرد آموزشی نوآورانه، آینده پایدار، توسعه آموزشی، جهانی‌شدن، جامعه خارج از دانشگاه، تمدن زیست‌محیطی، بحران زیست‌محیطی	۱۲
۱۴۰۱	مدیریت نوآوری، فرهنگ سازمان، یادگیری سازمانی، بهره‌وری، عادت‌های یادگیری، سازمان یادگیرنده، یادگیری مبتنی بر فرهنگ	۱۳
۱۳۹۶	خلاقیت، نوآوری، خلق دانش، آموزش‌های غیررسمی، تعاملات فکری سازنده، معنابخشی به تجارب، روحیه پرسشگری، شکوفایی	۱۴
۱۳۹۶	مدل نوآوری، خلاقیت، پویایی، سنت‌گرایی، تقویت رقابت‌پذیری، بهبود عملکرد، توانمندسازی کارکنان، ایجاد نظام تسهیم یادگیری، ارتقای پرسشگری، رهبری راهبردی، ایجاد سامانه، یادگیری گروهی، توانمندسازی	۱۵
۲۰۲۲	مدیریت فرهنگ یادگیری، محیط یادگیری، تعاملات اجتماعی، حمایت دولت از فرهنگ یادگیری، فرصت‌ها، پیوند محیط یادگیری و زندگی واقعی	۱۶
۱۳۹۶	استقلال آکادمیک، آزادی علمی، اخلاق حرفه‌ای، مدیریت دانشگاه، ارتباطات، سیستم تشویق و پاداش، سهیم‌سازی دانش، سرمایه فکری، ارزش‌های مشترک، تفکر منطقی	۱۷
۱۳۹۸	یادگیری مادام‌العمر، سیاست‌ها، برنامه‌های درسی، نظام ارزیابی، نظام یاددهی - یادگیری، تدریس مسئله محور، پژوهش‌محوری، روش فراشناخت	۱۸
۲۰۲۲	تنوع فکر، فرهنگ یادگیری مادام‌العمر، خودکارآمدی، کنجکاوی، تنوع فکری، بازخورد، شهروند جهانی، یادگیری مبتنی بر چالش	۱۹
۲۰۲۰	فرصت‌های یادگیری مستمر، یادگیری تیمی و همکاری، فرهنگ تحقیق و نوآوری، سازمان یادگیرنده، چشم‌انداز مشترک برای یادگیرندگان، یادگیری با و از محیط خارجی، سیستم مبادله دانش، مدل‌سازی دانش	۲۰
۲۰۱۹	انگیزه، خودکارآمدی، تغییر فرهنگ یادگیری، ارزش‌آفرینی، یادگیری سازمانی، مقاومت در برابر تغییر، اشتراک‌گذاری دانش، اعتمادسازی، مدل‌سازی رفتاری	۲۱
۲۰۲۱	یادگیری حضوری، آموزش از راه دور، یادگیری ترکیبی، کاربرد فن‌آوری، پاندمی کرونا، رضایت از آموزش از راه دور	۲۲
۲۰۲۱	فرهنگ‌پذیری دانشگاهی، یادگیرنده بین فرهنگی، یادگیری بین فرهنگی، شکاف دانش،	۲۳
۲۰۲۱	موک‌ها دوره‌های گسترده آنلاین باز، دموکراسی یادگیری اجتماعی، یادگیری اجتماعی،	۲۴

سال	مؤلفه‌های فرهنگ یادگیری در آموزش عالی	کد سند
۲۰۲۱	یادگیرنده محور، یادگیری خود تنظیمی فعال، یادگیری خود راهبر ^۱ ، یادگیری انتقال محور فعال، یادگیری سازنده محور	۲۵
۲۰۲۰	خودکارآمدی اینترنتی، انطباق اساتید با روش‌های جدید، استراتژی‌های اجرایی	۲۶
۲۰۲۱	برنامه‌ریزی، نقشه‌های ذهنی، منابع انگیزه، خویش پاداشی	۲۷
۲۰۱۸	جوامع عملی ^۲ ، خود مشارکتی	۲۸
۲۰۱۹	خلق مشترک، هم‌آفرینی	۲۹
۱۳۹۹	زیبایی‌شناسی، فرهنگ اندیشه‌ورزی، فرهنگ بوروکراتیک، فرهنگ تکنولوژیک، پارادوکس ثبات و تغییر، تعارض و شکاف نسلی استادان	۳۰

۱۴۹

در مرحله اول حدود ۲۲۷ مؤلفه فرهنگ یادگیری در آموزش عالی به‌عنوان کدگذاری باز به دست آمد (جدول شماره ۲) که برخی از آنها مانند هم‌آفرینی یا خلق مشترک، تمدن زیست‌محیطی، پرورش خلاقیت، خودتنظیمی، فرهنگ‌پذیری دانشگاهی، فرهنگ در آموزش عالی، فرهنگ سازمان، فرهنگ اندیشه‌ورزی، فرهنگ بوروکراتیک، فرهنگ تکنولوژیک، استقلال دانشگاهی، آزادی علمی، اخلاق حرفه‌ای، مدیریت دانشگاه، ارتباطات، سیستم تشویق و پاداش، سهیم سازی دانش، سرمایه فکری، تفکر منطقی از مؤلفه‌های مهم فرهنگ یادگیری در آموزش عالی و حتی دوره‌های آموزشی پایین نیز محسوب می‌شوند.

۳-۲. مرحله دوم و سوم: مرحله کدگذاری محوری و انتخابی

در ادامه مقوله‌های های به‌دست‌آمده در قالب کدهای باز که با هم مقایسه و در کنار هم بررسی شدند و بر اساس نوع ارتباط و سنخیت یکدیگر مقوله محوری یا مؤلفه محوری فرهنگ یادگیری در آموزش عالی به دست آمد و کد محوری که بیانگر مفهوم آن بود استخراج گردید. سپس بر اساس معنی و مفهومی که بین مقوله‌ها برقرار بود، کدهای محوری به مؤلفه‌های فرهنگ یادگیری فردی، مؤلفه‌های فرهنگ جمعی و مؤلفه‌های فرهنگ بین‌المللی یا جهانی دسته‌بندی شدند.

1. self-directed learning
2. communities of practice (CoPs)

جدول ۳: کدگذاری محوری مؤلفه‌های فرهنگ یادگیری در آموزش عالی

ردیف	مقاله اصلی	مؤلفه‌ها	کد سند
۱	مؤلفه‌های فردی	مالکیت یادگیری خود، استراتژی یادگیری، کارآموزی شناختی، یادگیری واقعی، روان‌شناسی شناختی، باور به ارتقای ذهن، باور به پیشرفت در یادگیری، مسئولیت‌پذیری، فرهنگ خودت انجام بده (DIY(do it yourself)، پرورش خلاقیت، خودتنظیمی	۵، ۱۴، ۹، ۱
		یادگیری مبتنی بر حل مشکل، یادگیری پروژه محور یادگیری مستقل، نگرش مثبت، ارتقای دانش، شاگرد محوری	۲
		تجربیات آموزشی، تجربه غیررسمی، تجربه رسمی، معنا بخشی به تجارب	۱۴، ۱۱، ۱
		فراشناخت، روش فراشناخت	۱۸، ۱
		انگیزه دانشجو، انگیزه یادگیری، انگیزه	۶، ۲۱، ۵، ۳، ۱
		عدم مدرک‌گرایی، عدم نمره‌گرایی	۳
		انتظارات دانشجو از یادگیری	۵، ۳
		نقش یادگیرنده، نقش استاد	۶، ۵، ۳
		عدم تطبیق تصورات مربی با فرهنگ یادگیری	۱۰
		استاد محوری، امتحان محوری	۴
		وظایف یادگیرنده	۵
		پایداری	۶
		یادگیری مستمر،	۷
		خویش پاداشی، خودکارآمدی، منابع انگیزه، یادگیرنده محور، یادگیری خودتنظیمی فعال، یادگیری خود راهبر، یادگیری انتقال محور فعال، یادگیری سازنده محور، خود مشارکتی، یادگیری اجتماعی	۲۴، ۲۸، ۲۵، ۲۷، ۲۱، ۱۹

ردیف	مقوله اصلی	مؤلفه‌ها	کد سند
۲	مؤلفه‌های جمعی	تعامل، تعامل استاد و دانشجو، تعامل در کلاس، تعامل استاد و دانشجو، تعاملات فکری سازنده، تعاملات اجتماعی	۱، ۳، ۴، ۵، ۱۴، ۱۶
		مدیریت زمان، چارچوب زمان، مدیریت دانش	۱، ۳، ۶، ۷
		نگرش دانشجویان به دیجیتالی شدن، خود کارآمدی اینترنتی	۲۶، ۸
		یادگیری ترکیبی	۲، ۲۲
		ساختار محتوا،	۳، ۵
		اهداف یادگیری، اهداف، برنامه‌ریزی، نقشه‌های ذهنی، ادغام روش‌های یادگیری،	۳، ۵، ۲۷، ۹
		فرهنگ‌پذیری دانشگاهی، فرهنگ در آموزش عالی، فرهنگ سازمان، فرهنگ اندیشه‌ورزی، فرهنگ بوروکراتیک، فرهنگ تکنولوژیک	۴، ۲۳، ۱۳، ۳۰
		رفتارها، مدل‌سازی رفتاری	۲۱، ۴
		تکالیف تیمی، بازخورد کارگروهی، یادگیری گروهی، ارتباط، رهبری، همکاری، توانمندسازی کارکنان، رهبری راهبردی	۴، ۶، ۹
		انطباق اساتید با روش‌های جدید، استراتژی‌های اجرایی	۲۶
		یادگیری مشارکتی، اقدام پژوهش مشارکتی، خلق مشترک، هم‌آفرینی، خلق دانش	۲، ۹، ۲۹، ۱۴
		نیازهای جامعه	۲
		آموزش معلمان	۲
		قوانین رسمی و غیررسمی، سیاست‌ها، برنامه‌های درسی، نظام ارزیابی، نظام یاددهی - یادگیری	۱۸، ۳، ۵

کد سند	مؤلفه‌ها	مقوله اصلی	ردیف
۱۵، ۵، ۳	بهبود کیفیت زمینه یادگیری، بهبود کیفیت آموزشی، بهبود عملکرد	مؤلفه‌های جمعی	۲
۲۰، ۱۱، ۵، ۳	فضاهای یادگیری جدید، فضای یادگیری، تشویق فضای یادگیری، فرصت‌های یادگیری مستمر، یادگیری تیمی و همکاری، فرهنگ تحقیق و نوآوری، سازمان یادگیرنده		
۵، ۳	ارزشیابی		
۱۵، ۳	رسانه یادگیری، رسانه، ایجاد سامانه		
۴، ۶، ۱۰، ۱۷، ۲۱	ارزش‌آفرینی، ارزش‌های مشترک، ارزش‌های درونی، تغییرات ارزش، ارزش‌ها		
۴، ۱۲	رویکرد آموزشی نوآورانه، رویکرد یادگیری اجتماعی - سازنده		
۴	هویت‌ها، زبان و تبعیض		
۱۲	آینده پایدار، توسعه آموزشی، جهانی‌شدن، جامعه خارج از دانشگاه،		
۱۳	یادگیری سازمانی، بهره‌وری، عادت‌های یادگیری، سازمان یادگیرنده، یادگیری مبتنی بر فرهنگ		
۱۵، ۱۴	آموزش‌های غیررسمی، روحیه پرسشگری، شکوفایی، ارتقای پرسشگری		
۱۵	پویایی، سنت‌گرایی، تقویت رقابت‌پذیری، ایجاد نظام تسهیم یادگیری، یادگیری گروهی، توانمندسازی		
۱۶	مدیریت فرهنگ یادگیری، محیط یادگیری، حمایت دولت از فرهنگ یادگیری، فرصت‌ها، پیوند محیط یادگیری و زندگی واقعی		
۱۷	استقلال دانشگاهی، آزادی علمی، اخلاق حرفه‌ای، مدیریت دانشگاه، ارتباطات، سیستم تشویق و پاداش، تسهیم سازی دانش، سرمایه فکری، تفکر منطقی		

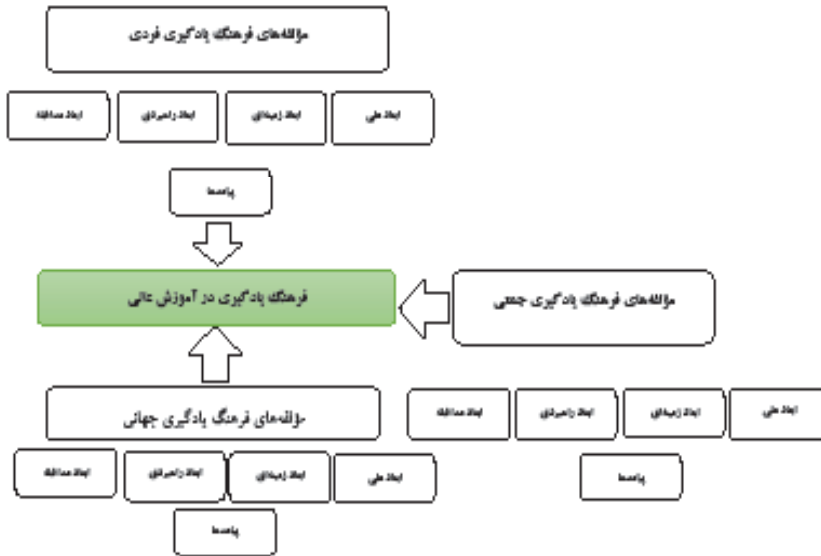
ردیف	مقوله اصلی	مؤلفه‌ها	کد سند
۲	مؤلفه‌های جمعی	تغییر فرهنگ یادگیری، یادگیری سازمانی، مقاومت در برابر تغییر، اشتراک‌گذاری دانش، اعتمادسازی،	۲۱
		یادگیری مادام‌العمر، تدریس مسئله محور، پژوهش محوری،	۱۸
۳	مؤلفه‌های جهانی (بین‌المللی)	تنوع فکر، فرهنگ یادگیری مادام‌العمر، کنجکاوی، تنوع فکری، بازخورد، شهروند جهانی، یادگیری مبتنی بر چالش	۱۹
		چشم‌انداز مشترک برای یادگیرندگان، یادگیری با و از محیط خارجی، سیستم مبادله دانش، دل سازی دانش	۲۰
		یادگیری حضوری، آموزش از راه دور، کاربرد فن‌آوری، پاندمی کرونا، رضایت از آموزش از راه دور	۲۲
		سوابق فرهنگی - اجتماعی دانشجویان	۲
		نوآوری آموزش، نوآوری دانش، مدل نوآوری، نوآوری اداری، مدیریت نوآوری، نوآوری فرایندی	۱۳، ۱۵، ۱۴، ۷، ۵، ۳
		توسعه هیئت‌علمی، پارادوکس ثبات و تغییر، تعارض و شکاف نسلی استادان	۳۰، ۳
		همه‌گیری کرونا، دیجیتالی شدن	۲۴، ۸
		موک‌ها دوره‌های گسترده آنلاین باز، دموکراسی یادگیری اجتماعی، جوامع یادگیری	۱۱، ۲۴
		زبان مشترک، یادگیرنده بین فرهنگی، یادگیری بین فرهنگی، شکاف دانش، جوامع عملی	۲۸، ۲۳، ۴
		تمدن زیست‌محیطی، بحران زیست‌محیطی، زیبایی‌شناسی	۳۰، ۱۲

جدول ۴: کد گذاری انتخابی برای مؤلفه‌های فرهنگ یادگیری در آموزش عالی

مقوله اصلی	مؤلفه‌ها	کد سند
علی	مالکیت یادگیری خود، استراتژی یادگیری، فراشناخت، کارآموزی شناختی، انگیزه دانشجو، تجربیات آموزشی، یادگیری واقعی، تعامل، نیازهای جامعه، سوابق فرهنگی - اجتماعی دانشجویان، آموزش معلمان، توسعه هیئت‌علمی، تعامل استاد و دانشجو، استاد محوری، توانمندسازی کارکنان، تعامل در کلاس فرهنگ در آموزش عالی، پایداری، نقش استاد، انگیزه، ارتباط، رهبری، همکاری، توسعه آموزشی، فرهنگ سازمان، یادگیری سازمانی، سازمان یادگیرنده، مدیریت فرهنگ یادگیری، محیط یادگیری، تعاملات اجتماعی، حمایت دولت از فرهنگ یادگیری، فرصت‌ها، مدیریت دانشگاه، ارتباطات، ارزش‌های مشترک، سیاست‌ها، برنامه‌های درسی، نظام ارزیابی، نظام یاددهی - یادگیری، سیاست‌ها، برنامه‌های درسی، نظام ارزیابی، نظام یاددهی - یادگیری، تنوع فکری، سازمان یادگیرنده، تنوع فکری، یادگیری سازمانی، پاندمی کرونا، انطباق اساتید با روش‌های جدید، برنامه‌ریزی، نقشه‌های ذهنی، منابع انگیزه، زیبایی‌شناسی	۱، ۴، ۶، ۷، ۹، ۱۲، ۱۳، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۳۰، ۳۶
زمینه‌ای	روان‌شناسی شناختی، باور به ارتقای ذهن، باور به پیشرفت در یادگیری، مدیریت زمان، مسئولیت‌پذیری، نگرش مثبت، شاگرد محوری، انگیزه یادگیری، نقش یادگیرنده، انتظارات دانشجویان از یادگیری، قوانین رسمی و غیررسمی، بهبود کیفیت آموزشی، ساختار محتوا، فضای یادگیری، ارزشیابی، چارچوب زمان، رسانه یادگیری، اهداف یادگیری، فرهنگ‌پذیری دانشگاهی، ارزش‌ها، رفتارها، هویت‌ها، زبان و تبعیض، زبان مشترک، تغییرات ارزش، مدیریت دانش، همه‌گیری کرونا، نگرش دانشجویان به دیجیتال‌شدن، اقدام پژوهش مشارکتی، ارزش‌های درونی، رابطه متقابل بین فرهنگ یادگیری و آموزش، فضاهای یادگیری جدید، تجربه غیررسمی، تجربه رسمی، جامعه خارج از دانشگاه، مدیریت نوآوری، عادت‌های یادگیری، سیستم تشویق و پاداش، سهم‌سازی دانش، سرمایه فکری، تفکر منطقی، فرهنگ یادگیری مادام‌العمر، خودکارآمدی، کنجکاوی، بازخورد، فرصت‌های یادگیری مستمر، چشم‌انداز مشترک برای یادگیرندگان، سیستم مبادله دانش، مدل‌سازی دانش، آموزش از راه دور، موک‌ها دوره‌های گسترده آنلاین باز، دموکراسی یادگیری اجتماعی، یادگیری اجتماعی، یادگیرنده‌محور	۱، ۲، ۳، ۴، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۷، ۱۹، ۲۰، ۲۲، ۲۴، ۲۵

مقوله اصلی	مؤلفه‌ها	کد سند
راهبردی	یادگیری مبتنی بر حل مشکل، یادگیری پروژه محور، یادگیری مشارکتی، یادگیری مستقل، یادگیری ترکیبی، رویکرد یادگیری اجتماعی - سازنده، تکالیف تیمی، بازخورد کارگروهی، یادگیری مستمر، یادگیری گروهی، یادگیری گروهی، ادغام روش‌های یادگیری، فرهنگ DIY (do it yourself)، خودتنظیمی، رویکرد آموزشی نوآورانه، یادگیری مبتنی بر فرهنگ، آموزش‌های غیررسمی، تعاملات فکری سازنده، معنابخشی به تجارب، روحیه پرسشگری، شکوفایی، ایجاد نظام تسهیم یادگیری، پیوند محیط یادگیری و زندگی واقعی، تدریس مسئله محور، پژوهش محوری، روش فراشناخت، یادگیری مبتنی بر چالش، یادگیری تیمی و همکاری، یادگیری حضوری، یادگیری ترکیبی، یادگیری با و از محیط خارجی یادگیری خود تنظیمی فعال، یادگیری خود راهبر، یادگیری انتقال محور فعال، یادگیری سازنده محور، خودکارآمدی اینترنتی، استراتژی‌های اجرایی، جوامع عملی، خود مشارکتی، خلق مشترک، هم‌آفرینی	۲، ۴، ۶، ۷، ۹، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۳، ۲۵، ۲۶، ۲۸، ۲۹
مداخله‌گر	عدم مدرک‌گرایی، عدم نمره‌گرایی امتحان محور، عدم تطبیق تصورات مربی با فرهنگ یادگیری، بحران زیست‌محیطی، سنت‌گریزی، مقاومت در برابر تغییر، شکاف دانش، پارادوکس ثبات و تغییر، تعارض و شکاف نسلی استادان	۱۰، ۱۲، ۱۵، ۲۱، ۲۳، ۳۰
پیامدها	ارتقای دانش، نوآوری آموزشی، نوآوری دانش، نوآوری فرایندی، نوآوری اداری، ارتقاء، دیجیتالی‌شدن، پرورش خلاقیت، جوامع یادگیری، آینده پایدار، جهانی‌شدن، تمدن زیست‌محیطی، بهره‌وری، خلق دانش، ارتقای پرسشگری، رهبری راهبردی، ایجاد سامانه، توانمندسازی، استقلال دانشگاهی، آزادی علمی، اخلاق حرفه‌ای، یادگیری مادام‌العمر، فرهنگ تحقیق و نوآوری، تغییر فرهنگ یادگیری، ارزش‌آفرینی، اشتراک‌گذاری دانش، کاربرد فن‌آوری، فرهنگ‌پذیری دانشگاهی، فرهنگ اندیشه‌ورزی، فرهنگ بوروکراتیک، فرهنگ تکنولوژیک	۲، ۷، ۸، ۹، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۸، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۳۰، ۳۳

نتایج به‌دست‌آمده در جدول ۴ بیانگر مؤلفه‌های فرهنگ یادگیری در آموزش عالی است که می‌توان آنها را در قالب ۴ کد انتخابی جای داد: علی، زمینه‌ای، راهبردی، مداخله‌گر و پیامدها.

شکل ۲: مؤلفه‌های مؤثر بر فرهنگ یادگیری در آموزش عالی

بحث و نتیجه‌گیری

تحقیق حاضر در مورد شناسایی مؤلفه‌های مؤثر بر فرهنگ یادگیری در آموزش عالی انجام شد. یکی از کارکردهای اصلی آموزش عالی، انتقال دانش و فرهنگ مشترک و آموزه‌های شهروندی و آماده نمودن دانش‌آموختگان برای ورود به بازار کار است. در پژوهش‌های قبلی به‌ندرت به بررسی جامع و دور نمای کلی مؤلفه‌های فرهنگ یادگیری در آموزش عالی پرداخته‌شده است. از طرفی آموزش و یادگیری، اساس آموزش عالی محسوب شده و در عصر حاضر صرفاً با تأکید بر انتقال صرف دانش و یادگیری محفوظات و دانش محض بین دانشجویان، شکاف عمیقی ایجاد می‌گردد و بعدها آنها را با چالش‌هایی اساسی و جبران‌ناپذیر روبرو می‌نماید. در یک فرهنگ یادگیری غنی آموزش عالی، توجه به همه ابعاد و زمینه‌های آن ضروری است. مؤلفه‌های فرهنگ یادگیری فردی از لحاظ اینکه در پیشرفت و رشد و بالندگی شخصی که در فرایند آموزش عالی در مسیر کسب دانش و ارتقای توانمندی و کسب مهارت‌های حرفه‌ای خود است، شایان توجه و دقت نظر است. این مؤلفه‌ها هم بعد روان‌شناختی داشته که از مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به مؤلفه‌هایی چون یادگیری خود راهبر و خود تنظیمی و آموزش یادگیرنده‌محور، اشاره

نمود. از طرفی، بعد اجتماعی مؤلفه‌هایی چون فرهنگ اندیشه‌ورزی و فرهنگ دانشگاهی و تعاملات سازنده را شامل می‌شود. مؤلفه‌های فردی با جای‌گیری در مؤلفه‌های جمعی می‌توانند به شکل‌گیری فرهنگ یادگیری غنی، کمک‌شایانی نمایند. اما در کنار مؤلفه‌های فردی و جمعی در این پژوهش به مؤلفه‌های یادگیری جهانی یا بین‌المللی می‌توان اشاره نمود. اصولاً به دلیل اهمیت تعاملات بین‌المللی علمی در دانشگاه‌ها و آموزش عالی و به عبارتی دیپلماسی علمی بین‌المللی، توجه به این مؤلفه (یادگیری جهانی) حائز اهمیت زیادی است. اگر یک نظام آموزش عالی بدون توجه به مؤلفه فرهنگ یادگیری بین‌المللی، به اشاعه آموزش و القای محتواهای مورد نظر خود بپردازد قطعاً در انجام رسالت خطیر خود با مشکلات و مسائل عدیده‌ای روبرو خواهد شد، چرا که امکان تطبیق با نیازهای نوین و کسب مهارت‌های لازم برای دانش‌آموختگان را نخواهد داشت. برخی مؤلفه‌های مورد نظر مانند تمدن زیست‌محیطی و همه‌گیری کرونا، شهروندی جهانی و دوره‌های گسترده آنلاین (موک‌ها) هم در جمعی و هم بین‌المللی قابل‌جای‌گذاری است.

روشن شدن مؤلفه‌های مؤثر فرهنگ یادگیری می‌تواند برای سیاست‌گذاران آموزشی و تربیتی مفید باشد و در برنامه‌ریزی‌های آموزشی خرد و کلان می‌باید به آنها توجه نمود. با جمع‌بندی کلیه مؤلفه‌های مؤثر در فرهنگ یادگیری آموزش عالی که در این پژوهش به دست آمدند، مؤلفه‌های یاد شده در ابعاد علی و زمینه‌ای و راهبردی و مداخله‌گر و پیامدها تقسیم‌بندی شدند. شرایط علی باعث ایجاد و شکل‌گیری پدیده می‌شوند. شرایط زمینه‌ای، شرایطی خاصی است که در آن تعاملات و فرایندها برای اداره، کنترل و پاسخ به پدیده صورت می‌گیرد. راهبردها بیانگر رفتارها و تعاملاتی هستند که تحت تأثیر شرایط مداخله‌گر و زمینه‌ای حاصل می‌شوند. پیامدها نتیجه و حاصل تعاملات و راهبردها هستند. شرایط مداخله‌گر، شرایط کلی هستند که بر چگونگی فرایندها و راهبردها تأثیر می‌گذارند و باعث تشدید یا تضعیف پدیده‌ها می‌شوند (رضایی و همکاران، ۲۰۱۲). در خصوص شرایط و مؤلفه‌های علی که شامل مطالعات ۱، ۴، ۶، ۷، ۹، ۱۲، ۱۳، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۳۶، ۳۰ هستند مؤلفه‌هایی همچون ارزش‌های مشترک، سیاست‌ها، برنامه‌های درسی، نظام ارزیابی، نظام یاددهی - یادگیری، سیاست‌ها، برنامه‌های درسی، نظام ارزیابی، تنوع فکری، سازمان یادگیرنده، یادگیری سازمانی به صورت علی در شکل‌گیری مؤثر فرهنگ یادگیری نقش مهمی را ایفا می‌نمایند. ابعاد زمینه‌ای شامل مطالعات ۱، ۲، ۳، ۴، ۶، ۸، ۹، ۱۱، ۱۲، ۳، ۱۷، ۱۹، ۲۰، ۲۲، ۲۴، ۲۵ در شرایط

علی تأثیر به سزایی می‌توانند داشته باشند و مؤلفه‌هایی همچون انتظارات دانشجویان از یادگیری، قوانین رسمی و غیررسمی، بهبود کیفیت آموزشی، ساختار محتوا، فضای یادگیری، ارزشیابی، چارچوب زمان، رسانه یادگیری، اهداف یادگیری در ابعاد زمینه‌ای تأثیرگذار هستند. ابعاد راهبردی شامل مطالعات ۲، ۴، ۶، ۷، ۹، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۳، ۲۵، ۲۶، ۲۸، ۲۹ هستند و مؤلفه‌هایی همچون یادگیری مبتنی بر حل مشکل، یادگیری پروژه محور، یادگیری مشارکتی، یادگیری مستقل، یادگیری ترکیبی، رویکرد یادگیری اجتماعی- سازنده، تکالیف تیمی در این خصوص حاصل از تأثیر ابعاد علی و زمینه‌ای در فرهنگ یادگیری ایجاد می‌شوند؛ اما در این رابطه ابعاد مداخله‌گر شامل مطالعات ۱۰، ۳، ۱، ۱۵، ۲۱، ۲۳، ۳۰ در بردارنده مؤلفه‌هایی است که قابل اغماض نمی‌باشند و مؤلفه‌هایی مانند عدم مدرک‌گرایی، عدم نمره‌گرایی امتحان محور، عدم تطبیق تصورات مربی با فرهنگ یادگیری، بحران زیست‌محیطی، سنت‌گریزی، مقاومت در برابر تغییر، شکاف دانش، پارادوکس ثبات و تغییر، تعارض و شکاف نسلی استادان هستند که عدم توجه به این ابعاد اثرات منفی و لطمات شدیدی بر پیکره آموزش عالی وارد می‌نماید. در نهایت با ابعاد و مؤلفه‌های ذکر شده، پیامدها حاصل می‌شوند که شامل مطالعات ۲، ۷، ۸، ۹، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۸، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۳۰ می‌باشند و مؤلفه‌هایی مانند ارتقای دانش، نوآوری آموزشی، نوآوری دانش، نوآوری فرایندی، نوآوری اداری، ارتقاء، دیجیتالی شدن، پرورش خلاقیت، جوامع یادگیری، آینده پایدار، جهانی‌شدن، تمدن زیست‌محیطی و بهره‌وری از اهم پیامدها محسوب می‌شوند و در برنامه‌ریزی‌های متصدیان و برنامه‌ریزان آموزش عالی قابل تأمل می‌باشند.

بنابراین با جمع‌بندی نهایی بررسی مقالات مورد مطالعه، مسئله اصلی یعنی شکاف‌ها و ضعف‌های موجود در فرهنگ یادگیری در آموزش و آموزش عالی کشورمان مورد بررسی قرار گرفت. اگر بخواهیم متناسب با سیاست‌گذاری‌ها و اهداف کلان جامعه آسیب‌شناسی نماییم می‌توانیم به مواردی مهمی مانند عدم استقلال دانشگاه‌ها در برنامه‌ریزی متمرکز، عدم ارتباط ارگانیک صنعت و دانشگاه، تأسیس دانشگاه و رشته بدون آینده‌نگری و نیازسنجی بازار، تقاضامحور نبودن پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها، عدم توجه به استعدادها و انتخاب رشته مبتنی بر پرستیژ و حظ کاذب آن و نه علایق و سلیقه واقعی دانش‌آموزان و دانشجویان اشاره کنیم. از طرفی، مشکل دیگر عدم تبادل اعم از علمی و فرهنگی بین دانشجو و استاد در سطح بین‌المللی است. با توجه به یافته‌های پژوهش و جهت ارتقای

کمی و کیفی وضعیت آموزش عالی کشورمان پیشنهاد می‌شود با توجه و فرهنگ‌سازی مناسب، یادگیری مادام‌العمر، تدریس مسئله محور، پژوهش محوری، یادگیری ترکیبی با لحاظ نمودن تفاوت شاخه‌های علوم، توجه به جهانی‌شدن و دستاوردهای جهانی، یادگیری تعاملی، تغییرات در روش‌های ارزیابی و آزمون بیشتر مورد توجه و کانون عمل قرار گیرد. از طرف دیگر لازم است در نظام اداری و دیوان‌سالاری و استخدام و همچنین در فرایند کنکور ورودی دانشگاه‌ها و استقلال استادان در ارزیابی و روش تدریس و توجه به تنوع و تفاوت‌های رشته‌ها در سیاست‌گذاری کلان آموزشی و فرهنگی، بازنگری و اقدامات مناسب صورت پذیرد.

پیشنهادها

۱۵۹

۱- سیاست گذران کلان و برنامه ریزان نظام آموزش عالی ایران با کاهش نهادها و سازمان‌هایی که به افزایش بوروکراسی اداری و جا ماندن از تحولات چشمگیر و پیشرفت‌های حاضر می‌گردد، می‌توانند در رشد و توسعه آموزش عالی کشور نقش اساسی ایفا نمایند.

۲- با غنی نمودن و در اولویت قرار دادن پژوهش‌های ترکیبی (کمی و کیفی) و طراحی الگوهای کاربردی متناسب با جامعه، مانع از رکود آموزش عالی و پس رفت علمی و پژوهشی گردند.

۳- با در نظر گرفتن تجربه بزرگ شیوع پاندمی کرونا لازم است در برنامه‌ریزی‌های آموزشی آتی برای چنین مواردی تمهیدات و راهکارهای عملی و کاربردی در نظر گرفته شود.

۴- با توجه به مطرح بودن دانشگاه نسل چهارم و اهمیت روزافزون ارتباط با مجامع بین‌المللی، بحث دیپلماسی علمی و توسعه منطقه‌ای و توجه به نیازهای مربوط به آن مورد توجه جدی قرار گیرد.

۵- با توجه به بحران‌های زیست‌محیطی و نقش بسیار حیاتی محیط‌زیست در زندگی همه انسان‌ها، در سرفصل‌های دانشگاهی، متناسب با رشته‌ها و موقعیت جغرافیایی کشورمان موضوعات کلیدی گنجانده شود.

۶- در خصوص دیجیتال‌سازی شدن عصر حاضر و گسترش روزافزون شبکه‌های اجتماعی و نقش آن در آموزش عالی، در مورد بسترسازی و زیرساخت آن و به‌طور کلی فرهنگ‌سازی آن برای آمادگی بیشتر اساتید و دانشجویان اهتمام جدی صورت پذیرد.

۷- با نیاز روزافزون به مشاغل و بازار کار برای دانشجویان و افزایش انگیزه‌های فردی و جمعی، بحث ارتباط با صنعت و توجه به تقاضامحور بودن پایان‌نامه‌های دانشجویی و کاربردی بودن آنها مدنظر قرار گیرد.

منابع

۱. هدایتی ولوکلا، آتنا، جمشیدی، لاله، و امین بیدختی، علی اکبر (۱۳۹۵). نقش میانجی مدیریت دانش در رابطه بین فرهنگ یادگیری و نوآوری سازمانی کارکنان دانشگاه علوم پزشکی بابل، پژوهش‌نامه مدیریت اجرایی، ۸(۱۵): ۱۳۴-۱۱۳.
۲. کیخا، احمد، و ذاکر صالحی، غلامرضا (۱۳۹۹). کالبدشکافی مؤلفه‌های فرهنگ در قلمرو آموزش و یادگیری دانشگاهی، *مطالعات آموزش و یادگیری*، ۱۲(۱): ۲۴۸-۲۲۴. doi: 10.22099/doi: 10.22099/2020.5790
۳. معارف‌وند، زهرا، شمس مورکانی، غلامرضا، و صباغیان، زهرا (۱۳۹۷). آسیب‌شناسی فرهنگ یادگیری دانشجویان رشته‌های علوم انسانی، *مطالعات آموزش و یادگیری*، ۱۰(۱): ۱۶۷-۱۳۱.
۴. زهرا معارف‌وند، غلامرضا شمس مورکانی، و زهرا صباغیان (۱۳۹۷). ارزیابی فرهنگ یادگیری دانشجویان رشته معماری دانشگاه شهید بهشتی (قوت‌ها و ضعف‌ها)، *مطالعات اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی*، ۸(۲۱): ۱۹۰-۱۵۹.
۵. زهرا معارف‌وند، غلامرضا شمس مورکانی، و زهرا صباغیان (۱۳۹۶). ارزیابی فرهنگ یادگیری دانشجویان رشته‌های فنی مهندسی دانشگاه شهید بهشتی (قوت‌ها و ضعف‌ها)، *آموزش مهندسی ایران*، ۱۹(۷۴): ۱۲۹-۹۷. <https://doi.org/10.22047/ijec.2017.61927.1411>
۶. پاشا، غلامعلی، خطیر پاشا، کیومرث، و یوسفی سعیدآبادی، رضا (۱۴۰۱). مروری بر مدیریت نوآوری با نقش میانجی فرهنگ یادگیری در آموزش علوم پزشکی، *تعالی بالینی*، ۱۲(۱): ۱۳-۱.
۷. محمدزاده زرنکش، شهلا، جعفری، پریش، جمالی، اختر، و حسینی، محمدعلی (۱۳۹۸). عوامل زمینه‌ساز یادگیری مادام‌العمر در آموزش پرستاری، *علوم پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی*، ۲۹(۴): ۳۶۹-۳۵۷.
۸. کنعانی، مریم، حسینی، رفیق و محمدی، مجید (۱۴۰۰). مروری نظام‌مند بر شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های مدل توانمندسازی فرهنگ یادگیری مدارس، *رهیافتی نو در مدیریت آموزشی*، ۱۵(۱-۳): ۳. Doi:12,10.30495/jedu.2021.25758.5138
۹. ممنون، مینا، عدلی، فریبا، و صمدی، پروین (۱۳۹۶). نقش فرهنگ دانشگاهی بر سهیم‌سازی دانش بین اعضای هیئت‌علمی. *مطالعه موردی دانشگاه الزهراء. اندیشه‌های نوین تربیتی*، ۱۳(۱): ۵۰-۲۹.
۱۰. خدام عباسی، نجمه، شهریار پور، رضا، و امین بیدختی علی‌اکبر (۱۳۹۶). ارائه مدل نوآوری در دانشگاه بر اساس فرهنگ یادگیری و مدیریت دانش، *نامه آموزش عالی*، ۱۰(۳۷): ۶۰-۳۳.
11. Alemi, M. Mohammadi, M. Ghanbar, H. Asghari, M. Rezanejad, A. & Tootoonchian, Z. (2021). EAP Learners' Attitudes Toward Problem-Based Learning: A Fast-Track to Fourth Generation Universities. *Journal of Applied Linguistics and Applied Literature: Dynamics and Advances*, 9(2), 127-150.
12. Antwi-Boampong, A. (2020). Towards a faculty blended learning adoption model for higher education. *Education and Information Technologies*, 25(3), 1639-1662
13. Bovill, C. (2020). Co-creation in learning and teaching: the case for a whole-class approach in higher education. *Higher education*, 79(6), 1023-1037.

14. Eslamian; Hassan, Seyyed Ebrahim , Mirshah Jafari; Neyestani; Mohammadreza.(2017) A comparative study of application measure of effective teaching components by faculty members of Isfahan University based on the results of “ Students’ evaluation” and “ professors’ Self-evaluation”: *Journal of Education Strategies in Medical Sciences*;47(11)
15. Farajpour, N. Pourshafei, H. & Akbary Borng, M. (2022). Conceptual Model of Managing Students’ Learning Culture: Meta-synthesis Approach. *Iranian Evolutionary and Educational Psychology Journal*, 4(1), 36-53
16. Foong, C. C. Bashir Ghouse, N. L. Lye, A. J. Khairul Anhar Holder, N. A. Pallath, V. Hong, W. H. ... & Vadivelu, J. (2021). A qualitative study on self-regulated learning among high performing medical students. *BMC medical education*, 21(1), 320.
17. Ho, I. M. K. Cheong, K. Y. & Weldon, A. (2021). Predicting student satisfaction of emergency remote learning in higher education during COVID-19 using machine learning techniques. *Plos one*, 16(4), e0249423.
18. Islam, T. (2019). Motivation to transfer training in learning organizations. *Journal of management development*, 38(4), 273-287.
19. Kaput, K. (2018). Evidence for student-centered learning. Education Evolving. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED581111>.
20. Konst, T. & Kairisto-Mertanen, L. (2020). Developing innovation pedagogy approach. *On the Horizon*, 28(1), 45-54.
21. Kools, M. Stoll, L. George, B. Steijn, B. Bekkers, V. & Gouëdard, P. (2020). The school as a learning organisation: The concept and its measurement. *European Journal of Education*, 55(1), 24-42.
22. Kim, J. H. So, B. H. Song, J. H. Lim, D. H. & Kim, J. (2018). Developing an effective model of students’ communities of practice in a higher education context. *Performance improvement quarterly*, 31(2), 119-140
23. Lally, V. Sclater, M. & Brown, K. (2018). Technologies, learning and culture: Some emerging themes. *Research in Comparative and International Education*, 13(1), 227-235.
24. Li, J. (2021). Learner-centred learning tasks in higher education: A study on perception among students. *Education Sciences*, 11(5), 230.
25. Mejía-Manzano, L. A. Sirkis, G. Rojas, J. C. Gallardo, K. Vázquez-Villegas, P. Camacho-Zuñiga, C. ... & Caratozzolo, P. (2022). Embracing Thinking Diversity in Higher Education to Achieve a Lifelong Learning Culture. *Education Sciences*, 12(12), 913.
26. Miño-Puigcercós, R. Domingo-Coscollola, M. & Sancho-Gil, J. M. (2019). Transforming the teaching and learning culture in higher education from a DIY perspective. *Educación XXI*, 22(1), 139-160.
27. Ploran, E. J. Overman, A. A. Lee, J. T. Masnick, A. M. Weingartner, K. M. & Finuf, K. D. (2023). Learning to Learn: A pilot study on explicit strategy instruction to incoming college students. *Acta Psychologica*, 232, 103815.
28. Paek, S. (2021). A research perspective on the concept of learning culture: MOOCs and other online contexts. *Educational Technology Research and Development*, 69(1), 365-368.
29. Packmohr, S. & Brink, H. (2021, July). Comparing Pre-and Intra-Covid-19 students’ perception of the digitalization of higher education institutions. *In 7th International Conference on Higher Education Advances (HEAd’21)* (pp. 719-726). Editorial Universitat Politècnica de València.
30. Richter, T. (2019). *The Learning Culture Su-Persistence of Learning Culture: Results of a Longitudinal Study on Students’ Perceptions of and Expectations Towards Higher Education* (pp. 1997-2007). IATED.
31. Rezaei, B. Abbaspour, A. Niknamami, M. Rahimian, H. Delaware, A. (2012). Examining ways to improve university entrepreneurship in the field of humanities and presenting a basic

- theory. *Innovation and creativity in the humanities*. 3(2):215-185
32. Sagy, O. Hod, Y. & Kali, Y. (2019). Teaching and learning cultures in higher education: a mismatch in conceptions. *Higher Education Research & Development*, 38(4), 849-863.
33. Sandelowski, M, Barroso, J (2008) Handbook for Synthesizing Qualitative Research. Springer: New York
- van Breda-Verduijn, H. & Heijboer, M. (2016). Learning culture, continuous learning, *organizational learning anthropologist. Industrial and Commercial Training*, 48(3), 123–128. <https://doi.org/10.1108/ICT-11-2015-0074>
34. Vyas, L. & Yu, B. (2018). An investigation into the academic acculturation experiences of Mainland Chinese students in Hong Kong. *Higher Education*, 76, 883-901.
35. Wang, L. & Raiha, P. Academic Acculturation of Chinese Doctoral Students in Finland; pp. 295–310